

Cáddikok, gáonok

Herzl Dávid Naftali a vértanú cáddik

A Kossuth utcai ótemetőben található Herzl David Naftali sírja, akit 1779-ben ítéltek halálra és végeztetett ki Csanád vármegye büntető törvényszéke. A hagyomány szerint a gyilkossággal vádolt Herzl a közösséget védve, önként vállalta a mártírumot.

A hagyomány szerint Földeákról jöve a portékaikat áruló makói zsidók arra lettek figyelmesek, hogy egy előttük haladó szekéren néhányan összeszólkóztak, összeverekedtek. Egy ember meghalt, a szekér pedig továbbhaladt. A megrémült zsidók, akik szemtanúi voltak az esetnek, az út melletti akácfák ágából hordágyat készítettek, és magukkal vitték a holttestet a városba.

A szemtanúkat azonban a vármegye tölöcébe zárták és megkínózták. A zsidók ártatlanságukat hangoztatták. Hat napig tartott a tortúra. Szégyen és éhezés költözött a zsidó fertályba, ugyanis a zsidó közösség és a püspök-földesúr közötti szerződés szerint "egy mindenkiért és mindenki egyért" felelt. A hetedik napon Herzl David Naftali magára vállalta a gyilkosságot, így vetve véget a közösség szenvedésének.

Kivégzése után egy héttel kiderült: a valódi tettes a kereskedő fuvarosa volt. Így vált Herzl David Naftali vértanúvá. Sírhelye máig a makói kötődésű ortodox hívek zarándokhelye.



1927-ben, a Marosvidék c. újságban megjelent írás Herzl David Naftaliról

magyar >>>

english >>> >>>

ivrit >>>

Herzl David Naftali sírja fölé emelt ohel (sátor) a Kossuth utcai ótemetőben

Schweitzer Fábián - a közösség jegyzője, a tudós gáon

Makón született 1778-ban a makói zsidó communitas egyik legkiemelkedőbb alakja, Schweitzer Fábián. A 19. század első évtizedében Joachim Liszenauer utódaként a közösség "hites jegyzője", majd anyakönyvvezetője egészen 1861-ben bekövetkezett haláláig.

Schweitzer Fábián tevékenységére mind a zsidó felvilágosodás (hászkálá), mind a reformkor liberális eszméi hatással voltak. Felemelte hangját a diszkrimináció türelmi adó ellen, támogatta a zsidók emancipációját és a magyar nyelv ügyét. A hagyomány szerint ő mondott először magyar nyelvű szentbeszédet (homília) hazánkban 1814. augusztus 2-án a makói ószinagógában. Még a Bach-korszak elnyomása idején sem tért át a német nyelvű anyakönyvvezetésre.



Rendkívül művelt, széles látókörű, országosan ismert és elismert személyiség volt. Kecskeméti Ármin főrabbi így ír róla: "Meglepően tanult, jó tollú ember, s tősgyökeresen magyar szavú... Schweitzer Fábián nem csak a makói közösségnek, de az egész magyar zsidóságnak egyik legértékesebb és legkiválóbb művelődéstörténeti alakja".

